

Quan

Com tots els mots de valor temporal, *quan*, adverbi i conjunció, tendeix a ultrapassar aquest valor estricte i a adquirir d'altres significacions. *Quan* indica, essencialment, simultaneïtat, de la qual —del fet que dues accions s'esdevinguin simultàniament— es pot desprendre implícitament una altra noció —de causa, de conseqüència, etc.—, car una de les dues accions entre les quals s'indica la simultaneïtat pot haver tingut lloc com a conseqüència immediata o automàtica d'haver-se produït l'altra. Per això aquestes altres nocions que pot comportar el mot *quan* depenen dels temps dels verbs que expressen les accions. Així, si diem, per exemple *Quan jo obria la finestra tu tancaves el balcó* hom interpretarà, segurament, que indiquem simplement la simultaneïtat de dues accions. Podríem dir, amb el mateix valor, *Jo obria la finestra quan tu tancaves el balcó*. Però si diem *Quan jo vaig obrir la finestra tu vas tancar el balcó* creiem veure una altra relació, que no és ben bé la simultaneïtat, entre les dues accions, i que varia si diem *Jo vaig obrir la finestra quan tu vas tancar el balcó*.

La Gran Enciclopèdia Catalana a fina més, distribuint-los més àmpliament, els diversos significats que el Diccionari Fabra atribueix a *quan*. Li reconeix quatre valors, un com a adjectiu, en oracions interrogatives com *Quan ens veurem? Diques quan vindràs*, i tres com a conjunció, amb significació estrictament temporal, *Quan em va tocar jo era fora*, causal,

Quan t'ho dic, és perquè ho sé, i condicional, *Quan et decideixis, ja m'avisarà*.

Però la conjunció *quan* ha adquirit, encara, sens dubte, d'altres valors, difícils de copsar i definir sense l'anàlisi detinguda d'un bon nombre de casos d'aplicació. Per la nostra banda, creiem que caldria afegir, als que hem indicat, un valor adversatiu, en uns casos més accentuat que en d'altres, però que en alguns arriba fins i tot a ésser substituïble per *però*. J.V. Foix usa profusament aquest *quan* que anomenem adversatiu. Els exemples següents són extrets de les seves proses poètiques, recollides al volum segon de les seves *Obres completes: Es feia fosc i pensàvem d'anar-nos-en riu amunt (...) quan del costat de la Vall han arribat... Desalgàvem les cordes d'una barca quan, del costat del dic, han arribat quatre pirates... Ja el con tenebrós dels fantasmes solars encaçava la nostra humana esquifidesa, quan el xiscler d'una de les noies ha fet... Les arponàvem, inhàbils, quan la lluna (...) ens va fer encauàr tots tremolosos. Ja ens arraulia la por, quan del cantó de Finestrelles han aparegut tres personatges borrosos. Notem els temps de verb, imperfet en la primera frase i perfet en la segona, la qual, així, marca una mena d'interrupció o de canvi de qualitat de la primera. En tots aquests exemples, *quan* fons, segurament, substituïble per *però de sobre*, és a dir, un conjunt que indica alhora oposició i simultaneïtat.*

Albert Jané